

Стан та основні тенденції формування й інкасації заборгованості споживачів на підприємствах комунальної теплоенергетики України

І.А. ЮРЧЕНКО

*Донецький університет економіки та права
83048, м. Донецьк, вул. Університетська, 77
tvmtot@gmail.com*

В умовах світової фінансово-економічної кризи, яка супроводжується неплатежами за товари (послуги), особливо зростає роль ефективного управління дебіторською заборгованістю, своєчасного її повернення та запобігання безнадійним боргам на підприємствах.

Дослідження процесу управління дебіторською заборгованістю актуалізується підвищеним впливом на платоспроможність підприємств (особливо комунальної теплоенергетики, які знаходяться в процесі реформування сфери житлово-комунального господарства).

Проблематику управління дебіторською заборгованістю досліджували такі вчені, як: М.Д. Білик, Т.С.Єдинак, Ф.Ф. Бутинця, І.О. Власова, С.Ф. Голова, Т.П.Головченко, В.С. Леня, А.М. Рехачева, Л.І. Абулькін, В.П. Астахов, А.С.Бакаєв, І.І. Мазурова, І.Д. Шеремет, І. Бланк, Р.Брейлі, Г.Г. Мюллер, А.Хоскінг, Ж. Перар, Р. Ентоні.

Узагальнюючи результати теоретико-методичних підходів встановлено, що управління дебіторською заборгованістю є складною системою, яка повинна гармонійно вписуватися в загальний комплекс прийомів і методів управління підприємством, запропоновано модель управління дебіторською заборгованістю населення за послуги теплопостачання через групування дебіторів (фізичних осіб) в залежності від розміру дебіторської заборгованості для визначення пріоритетів роботи з дебіторами, та методів «керуючого впливу» на них;

Весь процес управління у відповідності з принципами, поставленими цілями й завданнями що розв'язуються можна

представити у вигляді поетапної моделі, що складається з декількох блоків.

Перший блок моделі управління дебіторською заборгованістю полягає в проведенні комплексної економічної діагностики існуючої фінансово-господарської ситуації.

Другий блок моделі управління містить визначення умов договорів поставки й розробку заходів щодо стимулювання своєчасної оплати відвантажених товарів, виконаних робіт, послуг. Одночасно формується обґрунтування бюджетів продажів, що підтверджується конкретними договорами з покупцями. Цей блок містить у собі роботу із взаємодії з кожним конкретним дебітором. У цьому контексті важливим завданням є визначення кредитоспроможності передбачуваного позичальника. В існуючих наукових дослідженнях існує значна кількість методик, які дозволяють дати якісну й досить точну характеристику фінансового становища дебітора.

Третій блок моделі управління пов'язаний з моментом виникнення дебіторської заборгованості при оформленні договорів поставки й відвантаження товарів, наданні робіт, послуг. Передумовою виникнення дебіторської заборгованості є двостороння угода, на підставі якого сторони зобов'язуються зробити певні дії у відношенні один одного. Тому факт поставки товару, виконання робіт, послуг є підставою для виникнення в боржника зобов'язання. Натомість у виробничо-господарській діяльності допускаються виключення, коли поставка товару відбувається після одержання авансу.

Четвертий блок моделі управління - робота із уже виниклою дебіторською заборгованістю. Це один із самих трудомістких і відповідальних етапів, алгоритм якого може динамічно модифікуватися адекватно зовнішнім і/або внутрішнім змінам. Моніторинг дебіторської заборгованості дозволяє безупинно відслідковувати фінансове становище боржника, акцептування платіжних документів, контролювати своєчасне погашення боргу.

П'ятий блок моделі включає роботу з дебіторською заборгованістю, непогашеної вчасно, і припускає реструктуризацію, продаж, факторинг, а також стягнення за допомогою юридичних процедур.

Враховуючи вищезазначене, запропоновані модель і методи управління дебіторською заборгованістю на підприємстві представляє собою інструментарій, застосування якого дозволяє суттєво зменшити розміри дебіторської заборгованості.

Запропонований інструментарій активно використовується в процесі для розробки й впровадження організаційно-економічного механізму управління дебіторської заборгованості на підприємстві, оскільки він дозволяє реалізувати функції управління і, безпосередньо, впливати на процес формування й погашення дебіторської заборгованості.

Запропонована модель управління передбачає надходження коштів за умов нормалізації взаємодії з дебіторами або, застосування реструктуризації та юридичних процедур, що передбачають примусове стягнення і спрямовані на одержання коштів на останньому етапі управління дебіторською заборгованістю. Таким чином, результатом застосування запропонованої моделі управління дебіторською заборгованістю є максимізація грошових надходжень, погашення зобов'язань і скорочення періоду обороту дебіторської заборгованості.